

– אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה, ולא מצאו עצים בלישכה, ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן ומסרום לציבור וקרבו מהן קרבנות ציבור, והתנו עמהן הנביאים שביניהן, שאפילו לשכה מליאה עצים ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן, שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה. – אמר רבי אחא:

אור לישרים

עצי כהנים והעם להימנות? – מה ראו חכמים למנות את יום חמישה עשר באב (זמן עצי הכהנים והעם), שהוא זמנם של בני זתוא, עם הימים הטובים הכתובים במגילת תענית, שהם ימים טובים לכל ישראל? והרי כל מי שמביא עצים למערכה יום טוב הוא לו (ירושלמי פסחים ד,א והגמרא למגילת תענית פרק ה), אבל אינו יום טוב לאחרים! – **אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה (מבבל), (ו)לא מצאו עצים בלישכה** – בלשכת העצים שבמקדש, שהיו מונחים בה עצי המערכה, **ועמדו אלו** – בני זתוא, **ונתנדבו עצים משל עצמן ומסרום לציבור** – נתנו עצים במתנה גמורה לשם כל הציבור, וקרבו מהן קרבנות **ציבור** – הקריבו על אותם עצים את קורבנות הציבור, ובזכות זו של בני זתוא קבעו את יום חמישה עשר באב, שהוא זמנם של בני זתוא להביא בו עצים, יום טוב לכל העם, ועל כן נמנה יום זה במגילת תענית, **והתנו** (קבעו חוק בל יעבור) **עמהן הנביאים שביניהן** – חגי וזכריה ועוד נביאים, **שאפילו לשכה** – לשכת העצים, **מליאה עצים ועמדו אלו** – בני זתוא, **ונתנדבו עצים משל עצמן, שלא יהא קרבן מתקרב (נקרב) אלא משלהן תחילה** – התנו, שיקריבו את קורבנות הציבור על העצים של בני זתוא תחילה, שהעצים שלהם יהיו קודמים לעצים שבלשכה. – הרי שלפי הברייתא הזו, יחידים שהביאו עצים ומסרו אותם לציבור קרבים מהם קורבנות ציבור (הלשון "שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה" נמצאת בירושלמי לעיל ג,ג).

הלשון "מה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות?" הוא דוגמת הלשון "מה ראה ברזל ליפסל מכל מיני מתכות?" (מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי כ,כב) = "מה ראה הכתוב לפסול את הברזל יותר מכל מיני מתכות?" (תוספתא בבא קמא ז,ו), וכן "מה ראתה אוזן שתירצע מכל איברים?" (מכילתא דרבי ישמעאל מסכתא דנזיקין פרשה ב), וכן "מה ראו כלים למחשבה?" (תוספתא שבועות א,ז).

בגמרא למגילת תענית (לפי כתב היד הקרוב לנוסח ארץ ישראל) פרק ה אמרו: בני זתוא בן יהודה למה נכתבו (במגילת תענית)? – שכשעלו בני הגולה לא היה להם עצים בלישכה. התנדבו בני זתוא עצים ומסרום לציבור. התקינו שאף על פי שהלשכה מלאה עצים, יתנדבו עצים למערכה כל זמן [שירצו].

השאלה בגמרא למגילת תענית "בני זתוא בן יהודה למה נכתבו?" היא השאלה בברייתא שבירושלמי ובתוספתא "מה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות?". אנו רואים מהמקורות

במשנה תעניות ד,ה שנינו: זמן עצי כהנים והעם... בחמישה עשר בו (כאב) – בני זתוא בן יהודה, ועימהם כהנים ולוויים וכל מי שטעה בשבטו (ולא ידע לאיזה שבט הוא שייך, לבני סנאה משבט בנימין או למשפחה ממשפחות שבט יהודה, הרי הוא מתחבר לבני זתוא), ובני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות (אף הם מביאים עם בני זתוא)...

המשנה בתעניות מפרטת זמנים שהיו קבועים בשנה לשמונה משפחות להביא בהם עצים למזבח, והם היו כורתים ומביאים אותם למערכת האש. עצים אלו נקראים "עצי כהנים והעם" על פי הכתוב בנחמיה י,לה. המשפחות שזכורות במשנה נמנו בעזרא ב ובנחמיה ז עם העולים מהגולה עם זרובבל וישוע הכהן הגדול.

במגילת תענית פרק ה שנו: בחמשה עשר באב זמן אעי כהניא, דלא למספד (בחמישה עשר באב זמן עצי כהנים, שלא לספוד).

מגילת תענית היא ספר המונה כל הימים שאירעו בהם מאורעות חשובים או שנעשו בהם ניסים לישראל בימי הבית השני. המגילה כתובה בצורת לוח לשנים עשר חודשי השנה, הכולל שלושים וחמישה מועדים. ימים אלה נקבעו כימים טובים, ואסרו חכמים להתענות בהם תענית ציבור, ויש מהם ימים שאסרו חכמים אף לספוד בהם.

המגילה מכנה את עצי המערכה בשם 'אעי כהניא' (עצי הכהנים). יש מקום לשער, שבזמן העליות הראשונות בראשית ימי הבית השני קיבלו הכהנים על עצמם להביא עצים בשביל המערכה, ונחמיה הטיל את הבאת העצים על כל העם. מחמת הסדרים שקבע נחמיה בהבאת העצים, חל שינוי בשם: לשם 'עצי כהנים' הוסיפו את המילה 'העם', ולכן המשנה אומרת 'עצי כהנים והעם'.

לפי המשנה, היו לשמונה משפחות חשובות בעם, שבע מיהודה ואחת מבנימין, תאריכים מיוחדים בשנה להביא בהם עצים. אבל יום חמישה עשר באב, יומם של בני זתוא, נועד גם לכל העם להביא בו עצים, מכיוון שיום זה היה מועד קבוע לעצי הכהנים והעם.

כאן התחלת מקבילה בירושלמי תעניות ד,ו ומגילה א,ו.

מביאים ברייתא (תוספתא תעניות ג,ה): **מה ראה זמן**